

מראי מקומות - יומא לה.

א. אמגושא

רש"י פירש שהיה מכשף והוא בנאה. והרא"ש (בפירושו של מדות) כתב שהיה ישראל, שאם לא כן הלא כתוב (עזרא ד ג) 'לא לכם ולנו לבנות הבית'. ושוב הביא פירוש התוספות, שמצאוהו במחילה שהיה רוצה לראות הכהן גדול בעבודתו, והוסיף הרא"ש שהרגוהו שם.

והקשה השיח יצחק, שהרי בין לרש"י בין לתוספות רשע הוא, ואם כן איך קראו המקום על שמו. ולפירוש הרא"ש יש לומר כמו שכתב הרמב"ם בפירוש המשניות (שם), שקראוהו על שמו כדי שכל העם ישמעו ויראו ולא יגשו לראות עבודת כהן גדול ביום הכיפורים. אבל לפירוש רש"י קשה, והביא דברי המאירי שהמכשף בנאה לאחר שחזר בו, ונמצא שבשעת הבנין היה צדיק.

ובתוספות יום טוב (מדות פ"ה מ"ג) הביא דברי הרע"ב (שם) שכתב כרש"י אלא שהוסיף שהבנין עצמו נבנה בכישוף, ותמה עליו, איך יקיימו בקדש בנין שנעשה על ידי כישוף. והתפארת ישראל (שם, אות כ) ביאר, שהעלו מים לגג על ידי סילונו מעשה אומן באופן שלא יהיו שאובין, ונקראת הלשכה על שם האדם שבנאה באומנות נפלאה להעלות המים תוך עובי כתליה עד שהיה נראה כמו כישוף.

ב. אי בציז מהני וטפי אהני לית לן בה

פירש רש"י, פחות מאלו היינו בשחרית פחות משמונה עשר, ויותר מאלו היינו בערבית יותר משנים עשר. אבל בריטב"א מבואר להיפך, שכתב 'פירוש והוא דטפי אשל שחרית', ומבואר שיותר מאלו היינו שבשחרית הוסיף על שמונה עשר ופחות מאלו היינו שבערבית פחות משנים עשר.

ולכאורה משמע שבין לרש"י ובין לריטב"א צריך להיות דוקא באותו האופן שפירשו, שלרש"י אפשר לפחות דוקא מאלו של שחרית, ולריטב"א אפשר לפחות דוקא מאלו של ערבית. וכתב השפת אמת, שיתכן שכוונת הריטב"א היא משום שהקפידה תורה ששל שחרית יהא יקר בשליש

יותר משל ערבית, שהרי גם רבי מאיר וגם חכמים סוברים כן, ולכן אי אפשר לפחות משל שחרית ולהוסיף על של ערבית. והגבורת ארי כתב, שלכאורה מה שצריך להוסיף באלו אם הוריד באלו הוא משום שיש איזו הלכה שהכל יחד צריך לעלות לסך שלשים, ולכן אם הוריד מאלו צריך להוסיף באלו.

והרמב"ם כתב (כלי המקדש פ"ח ה"ג) ששתי כתנות היו לכהן גדול ביום הכיפורים, אחת לובשה בשחרית ואחת בין הערביים, ושתייהם שלושים מנה. ותמה המשנה למלך, שלכאורה משמע מהגמרא ששל שחרית היה צריך להיות מעולה משל בין הערביים, וכן מבואר במשנה, שאם לא כן מדוע פירטו ששל שחר שוה שמונה עשר ושל ערבית שנים עשר, היו צריכים לומר בסתם שהכל יחד היה שוה שלושים, אלא ודאי שצריך ששל שחרית יהא שוה יותר. ומדוע הרמב"ם לא הזכיר זאת, אלא רק שהיו שוים שלשים, והניח בצריך עיון.

וכתב השיח יצחק שדעת הרמב"ם שמה שאמרו בגמרא ששל שחרית חשובין יותר, אינו מצד הדין, אלא מעצמן הנהיגו כן, וזהו לשון המשנה 'היה לובש', ולא אמרו 'לובש', לפי שאין זה מן הדין, אלא הנהגת עצמן. ובמשנה למלך שם תמה על דברי הרמב"ם, שמשמע מדבריו שהכהן גדול החליף רק את הכתונות בין שחרית לערבית, ולא את שאר הבגדים, ותמה עליו המשנה למלך מאין לו חילוק זה, והרי דרשת 'בד' נאמרה על כל הבגדים. וביפה עינים כאן הביא מהירושלמי ראייה לדברי הרמב"ם.

ג. דכולי עלמא מיהת דשחר עדיפי

כתב הגבורת ארי לעיל (לד: במשנה), שלכאורה היינו שכל הבגדים של שחר צריכין להיות שוים יותר, אבל אם בגד אחד של ערבית שוה יותר מאותו בגד של שחרית, אבל עם חשבון שאר הבגדים של שחרית עדיפים יותר משל ערבית די בזה.